

Doktryna polityczno-prawna św. Pawła

Autor tekstu: Jarosław Norbert Ziętara

Święty Paweł z Tarsu. Żywot, myśl polityczno – prawna i etyka społeczna Apostoła Narodów

*„Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit:
non est enim potestas nisi a Deo; quae autem sunt,
a Deo ordinatae sunt.” [1]*

I. SŁOWO WSTĘPNE

Św. Paweł rozpoczął formułowanie myśli prawno – politycznej naszej ery [cywilizacji chrześcijańskiej]. Był Autorem pierwszej [chrześcijańskiej] doktryny politycznej, bo Jezus z Nazaretu nie stworzył myśli politycznej: *Nie formułował on żadnej koncepcji państwa, prawa i władzy. Doktryna Chrystusa była apolityczna [2]*. Mimo to, moim zdaniem, literatura przedmiotu w sposób bardzo skrótowy przedstawia jakże fundamentalną myśl polityczną i prawną Św. Pawła. Ponadto o Pawle piszą głównie autorzy nieświeccy, skupiając się na zagadnieniach czysto dogmatyczno-teologicznych. Dlatego celem głównym, który towarzyszył mi przy pisaniu pracy, było przedstawienie całej myśli prawno – politycznej Pawła z Tarsu oraz także, w zamyśle drugoplanowym, etyki społecznej.

Aby dokonać poprawnej analizy myśli politycznej i prawnej Pawła na początku należy zastanowić się nad charakterem i osobowością myśliciela, aby następnie móc implikować o jego poglądach i ideach. Przedstawienie biografii Apostoła Narodów będzie także pomocą dla zrozumienia kontekstu historycznego myśli politycznej, prawnej i społecznej Świętego z Tarsu.

II. ŻYWOT

Apostoł pogan – Paweł, Święty Kościoła Powszechnego. Urodził się w Tarsie stolicy Cylicji (Mała Azja) ok.6 r. n.e. Zmarł śmiercią męczeńską w roku 67 n.e. w okolicy Aquae Salviae za Bramą Ostyjską (Rzym).

Autor ok. jednej trzeciej Nowego Testamentu (2003 wersy na 5621). Paweł był Żydem z plemienia Beniamina [3] (Flp 3,5). Powszechnym zwyczajem u Żydów żyjących w diasporze [4] były podwójne imiona. Myśliciel z Tarsu nazywany był Szaweł i Paweł. Zmiana imienia z *Saulos (Szaul, Szaweł) na Paulos (Paul, Paweł) czyli z hebrajskiego na grecko – rzymskie [5]* związana była z pobytem Świętego na Cyprze i nawróceniem namiestnika rzymskiego Pawła Sergiusza [6]. *Z tradycji przekazanej przez Hieronima wiemy, że Jego rodzina przybyła z północnej Galilei, z okolic jeziora Genezaret, i była ultrakonserwatywna. Faryzejskie korzenie sięgały jego prapradziadków. Rodzina przeniosła się do Tarsu podczas rzymskiej okupacji, jej członkowie stali się bogatymi rzymskimi obywatelami ale pozostali filarami konformistycznej diaspory. [7]*

Między rokiem 18 a 20 n.e. ojciec posłał Pawła do wyższej szkoły rabinicznej w Jerozolimie gdzie u boku Gamaliela I [8] studiował Torę. Świadczą o tym jego pisma naznaczone wpływem egzegezy rabinów palestyńskich, typologią hellenistyczno-judaistyczną. *Paweł mówił po grecku i po aramejsku, a także czytał Pisma po hebrajsku i w przekładzie Septuaginty. Jako młodzieniec Paweł brał udział w męczeństwie Szczepana, a później pełnił wiodącą rolę w działaniach faryzeuszy w diasporze, skierowanych przeciwko hellenizującym elementom chrześcijańskim. [7]* Był wzorowym konformistycznym faryzeuszem [9], zaślepionym pozornym wyobrażeniem żydowskim, iż przestrzeganie prawa judejskiego gwarantuje zbawienie. Na skutek gorliwości w strzeżeniu religijnych tradycji, dojrzał w duszy Pawła owoc nienawiści do chrześcijan. Około 35 r n.e. udał się do Damaszku umocowany listami Synedrium [10] celem schwytania chrześcijan i dostarczenia ich do Jerozolimy. Zgodnie z podaniami około północy, niedaleko Damaszku, nagle rozbłysła wokół niego światłość niebieska, rozległo się wszechobecne: *Szawle, Szawle, dlaczego Mnie prześladujesz?* (Dz. 9,4). Chwila ta zburzyła dotychczasowy porządek życia Faryzeusza.

Zdecydowana większość autorów określa ten moment w życiu Pawła nawróceniem. Należy wyraźnie zaakcentować, iż Paweł nie zwracał się od niewiary ku wierze w Boga lub z religijnej obojętności ku życiu gorliwemu, ale z gorliwej służby Bożej do życia w łasce, do

poznania Jezusa Chrystusa i służenia bez podziału Jego Ewangelii. Tak oto, z faryzeusza stał się Paweł nie tylko jednym z największych Apostołów, lecz także największym teologiem Nowego Testamentu.

Do 37 r. n.e. przebywał w Damaszku i Arabii. List do Galatów daje podstawę tezie o późniejszym pobycie Apostoła w Jerozolimie. Tu spotkał Piotra. Następnie powrócił do Tarsu, gdzie przebywał być może do 42 r. n.e. Po dwuletnim pobycie w Antiochii Syryjskiej, w latach 45-48 n.e. udał się w pierwszą podróż misyjną szlakiem: Cypr, Antiochia Pizydyjska, Listra, Derbe. Po tzw. Soborze w Jerozolimie (49 r. n.e.) [11], Paweł w towarzystwie Sylasa [12], a później Tymoteusza [13] i Łukasza rozpoczął drugą podróż misyjną (49/50r.n.e.-52/53r.n.e.). Odwiedził gminy pozakładane wcześniej w Azji Mniejszej, pojechał do kraju Galatów i poprzez Filipi, Tesalonikę i Bereę dotarł do Achai. W jej stolicy, Koryncie, przebywał półtora roku. Tam też napisał dwa listy do Tesaloniczan.

Trzecia wyprawa (53/54r.n.e.- 58 r. n.e.) wiodła przez Efez, Troadę, Filipi, Korynt i Milet. Na początku 58 r. n.e. pojechał do Jerozolimy. Tu doświadczył napaści przez Żydów, a następnie kolejno: aresztowania przez władzę rzymską, przesłuchania przez prokuratorów: Feliksa [14] i Festusa [15] i dwuletniego więzienia w Cezarei.

Owocne podróże misyjne i niestrudzony zapał Pawła w tworzeniu gmin chrześcijańskich zapisały się w pamięci potomków po dziś dzień. Powszechnie Św. Paweł nazywany jest Apostołem Narodów bo jako pierwszy udał się w podróż po różnych krajach której celem było krzewienie wiary chrześcijańskiej [podróże apostołskie].

Na początku 61 r. n.e. przybył do Rzymu, gdzie dalsze dwa lata spędził w więzieniu. Wówczas napisał listy do Kolosan, Filemona, Efezjan i według tradycyjnego poglądu — do Filipian. Na tym pobycie w Rzymie kończy się relacja Dziejów Apostołów o Św. Pawle. Zgodnie z tradycją historyczną, po opuszczeniu więzienia Paweł udał się na Wschód. Był w Efezie i na Krecie. Potem aresztowano Go po raz drugi. Wówczas powstały listy zwane pastoralnymi (Tm, Tt). [16]

W przekazach historiograficznych i legendarnych *prima facie*, można dostrzec bezpośredni związek między miejscem narodzin a osobowością Pawła. Pochodził z Tarsu. *Było to handlowe emporium, ośrodek wszelkiego rodzaju kultów: gnostyckich, egzotycznych, orientalnych i stoickich. Tars to zborny punkt synkretyzmu, kulturalne i religijne rozdroże, miasto obeznane z dziwacznymi procesjami religijnymi na swych ulicach i helleńskimi dyskusjami w domach. Paweł był wytworem tej różnorodności, tak więc można go przedstawiać jako hellenistę lub jako rabina, jako mistyka lub chiliastę, a nawet jako gnostyka. Był dobrze przygotowany do roli apostoła uniwersalizmu, ale pod janusową twarzą i zmienną taktyką zawodowego ewangelisty kryła się porażająca logika wewnętrznej doktryny i celu [7].* Paweł nawiązywał w swoich rozważaniach o wyższości świata duchowego nad materialnym do platonizmu. Koncepcję Boga jako pierwszej przyczyny wszechrzeczy przejął z nauki Arystotelesa. Ze stoicyzmu zapożyczył pogląd, że świat materialny jest przepełniony duchem, a ze szkoły cyników obojętność dla rzeczy doczesnych. W apokryficznych *Dziejach Pawła i Tekli*, Onesiphoros [17] pisał: *był to człowiek o dużej, wyrazistej głowie. Miał krzywe nogi ale szlachetną postawę. Miał zrosnięte brwi i duży nos. Był to człowiek, który tchnął życzliwością.* Sam w pozostawionych pismach przyznał, że nie był oratorem ani charyzmatycznym przywódcą. Po lekturze listów Apostoła każdy mimo to dostrzeże, że emanują charyzmatem wewnętrznym: *znajdujemy w nich nieusuwalne piętno potężnej osobowości, żarliwej, awanturniczej, niestrudzonej, obdarzonej swadą.*

Święty Paweł poniósł śmierć męczeńską w roku 67 n.e. zgodnie z tradycją dnia 29 czerwca w okolicy Aquae Salviae tj. *na lewym brzegu Tybru, jakieś trzy mile od Rzymu po drodze do portu Ostia. Miejsce to stało się znane jako Trzy źródła zgodnie z legendą, że gdzie odbiła się trzy razy odcięta głowa Pawła, wytrysnęły trzy źródła [18].* Ciało Męczennika złożono w posiadłości Św. Lucyny przy drodze ostyjskiej. Około roku 284 n.e. przeniesiono zwłoki do katakumb Św. Sebastiana przy drodze apijskiej. Cesarz Konstantyn Wielki po roku 330 n.e. ufundował na miejscu męczeństwa bazylikę pod Jego wezwaniem. [Więcej, krytycznie o św. Pawle: str. 2406, 3360]

Miejsce dokonania męczeństwa i uniwersalne znaczenie apostołowania Pawła kojarzy nierozłącznie pamięć o Nim z męczeńską śmiercią poniesioną w Rzymie przez Św. Piotra. W 285 r. ustanowione zostało ich wspólne święto. Mimo wspólnego dnia pamięci pierwszych Męczenników w Kościele Powszechnym, *in honorem* należy za głosem historii powtórzyć: Paweł mniejszy był od Piotra w dostojności, większy od niego w apostołstwie a równy mu świętością.

Święty Paweł pozostawił po sobie najbogatszą literaturę, 14 listów. Stały się one po wieczne czasy fundamentalnym wykładem Ewangelii. Ku czci Św. Pawła powstało kilka rodzin zakonnych.

Św. Antoni Maria Zaccaria [19] założył Zakon Kleryków Regularnych Św. Pawła zwany barnabitami.

III. MYŚL POLITYCZNO — PRAWNA

W nauce Św. Pawła znajduje się wyraźnie zarysowaną teorię pochodzenia władzy. Władza pochodziła bezpośrednio od Boga. Stwórca był źródłem legitymacji władzy, jej umocowania do istnienia i działalności na ziemi. Każdy desygnat władzy w jakimkolwiek ustroju społeczno - politycznym, czy jest to monarcha czy parlament, działał w imieniu Boga. Instytucja władzy było to pełnomocnictwo nielicznej grupy ludzi lub jednostki. Mocodawcą był Bóg, który zrządzeniem losu upoważnił grupę lub jednostkę do opieki nad ogółem tzn. kontrolowania stosunków międzyludzkich poprzez prewencję generalną, *Albowiem rządzący nie są postrachem dla uczynku dobrego, ale dla złego* (Rz 13, 3) oraz do karania. To pełnomocnictwo Boga [władzę] Św. Paweł nazywał *narzędziem Boga*, [prowadzącym] *ku dobremu* (Rz 13, 4). Była to *prima facie* koncepcja władzy teokratycznej, ale z pewną modyfikacją. Pawłowa teoria sankcjonowała władzę, której początkiem i źródłem był Bóg, ale władzy nie ubóstwiała. Myśliciel nie wzmacniał pozycji władzy państwowej tezą o jej boskiej genezie. Przeciwnie. Boskiego imperatora czynił podległym Bogu, stawiając na równi z nim — w stosunku do Boga - wszystkie podległe władcy organy państwa. Nadto, Paweł oddzielał władzę od osoby, która ją piastowała. Jednostka wykonywała jedynie władzę [pełnomocnictwo boże] służyła jej: *jest ona, bowiem narzędziem Boga, prowadzącym ku dobru* [20] (Rz. 13,4). Sama władza nie była atrybutem tej czy innej osoby, pochodziła ona bowiem od Boga: *Nie ma, bowiem władzy, która by nie pochodziła od Boga, a te, które są, zostały ustanowione przez Boga* (Rz. 13,1). A więc władza mogła istnieć tylko jako pełnomocnictwo boże i mogła działać tylko w ramach umocowania. Władza państwowa nie miała przymiotu samowładności. Była jedynie narzędziem Boga. Nie miała samodzielności i niezależności działania.

Stosunek obywatela do państwa ujmował Paweł jako stosunek do aparatu państwowego. Na szczycie była władza najwyższa, od nikogo niezależna zwana *basileus* lub *archon*. Następnie były urzędy podległe władzy najwyższej, ale w pewnym sensie kierownicze w swym zleconym zakresie działania, nazwane przez Pawła *hegemon*. Na końcu była *exusia*, władza w ogóle, każde ogniwo aparatu państwowego.

Wszelka *exusia* była od Boga. *Archonci* byli to diakoni, pomocnicy Boga. Pozostałe niższe organy były to *leiturgoi*, spełniający zlecenia. Mimo podziału ról, legitymację do rządów, wszystkie władze miały od Boga.

Podsumowując zagadnienie pochodzenia władzy państwowej należy wskazać, że u Św. Pawła nie mamy teorii boskiej genezy, władzy zwierzchnika państwa, bo wtedy jego władza byłaby od Boga a władza podległych mu organów wywodziłaby się od niego. U Pawła z Tarsu wszystkie ogniwa aparatu państwowego spełniały swe funkcje z woli Boga, z Jego ramienia, jako pomocnicy — *diakoni* — i podległe Mu — *leiturgoi*. Gdy nastąpiłyby rządy samowolne, Paweł nie nawoływał do rewolucji przeciw złej władzy. Jego metoda walki z tyranią zamykała się w słowach: "(...) *nie wymierzajcie sobie sami sprawiedliwości, lecz pozostawcie to pomście* [Bożej]!" (Rz. 12, 19). Nie wolno było chrześcijanom występować czynnie w odpowiedzi na gwałt ze strony państwa, pod sankcją utraty zbawienia. Zasadą był cichy i spokojny żywot. Wyjątkowo dopuszczalny był jedynie bierny opór wówczas kiedy nakazy władzy państwowej naruszają prawo Boże. Wizja społeczna Pawła to autonomia gmin chrześcijańskich a więc niezależność Kościoła od państwa i obywatelska bierność. Chrześcijanin był na ziemi pielgrzymem i cudzoziemcem. Żył w wielkiej społeczności tj. *politeuma* która obejmuje i wiernych w niebie, i czekających na ziemi. *Tak jak w stoickiej ojczyźnie bogów i ludzi, nie ma w pawłowej politeuma różnic rasowych, narodowych, klasowych. Panuje równość i braterstwo.* [21] Na ziemi chrześcijanin był tylko metekiem, obcym. Zło mogło być pokonane jedynie siłą przeciwstawnych wartości etycznych, siłą dobra. Trzeba było być wobec państwa posłusznym, płacić podatki, szanować słuszne decyzje urzędów, cierpliwie znosić prześladowania. To Bóg ukarze władzę złą. Państwo i władca, przestali być panem człowieka. Człowiek zmienił pana, ziemskiego-doczesnego na wiecznego. W konsekwencji, uznanie państwa przez jednostkę — u Pawła — oparte było *nie na miłości i cenieniu, lecz na połączeniu pogardy, poddania się i*

względego uznania [22]. Ograniczoność, względność tego uznania jest nieuniknioną konsekwencją tego, że państwo i jego władca przestał być panem człowieka, który poznał prawdę. Poznanie prawdy to zmiana pana ziemskiego, omylnego, na wiecznego.

Uznanie wyższości Boga prowadziło Pawła do odmystycznienia państwa i jego władzy, do uznania relacji do Boga za podstawową i jedyną wartość mającą znaczenie dla jednostki — obywatela. Nastąpiło przesunięcie w hierarchii wartości. Państwo zostało podporządkowane stosunkowi jednostka — Bóg. Na państwo Paweł patrzył z płaszczyzny czy organizacja państwowa nie jest hamulcem w zawieraniu i pogłębianiu relacji człowiek — Bóg. Ujmował państwo nie jako wartość ale jako utylitarny aparat społeczny.

W myśli Św. Pawła była jedna wolność i jedno prawo polityczne człowieka — prawo biernego oporu wówczas kiedy nakazy władzy państwowej naruszały prawo boże. Nie było w myśli Pawła wolności zgromadzeń i wolności zrzeszania: partii politycznych, stowarzyszeń, związków zawodowych.

Zasadniczą funkcją państwa była *securitas*. Państwo miało tworzyć formalne warunki, umożliwiające działalność w pokoju.

Władca był sługą sprawiedliwości i nie panował nad prawem, ale jego zadaniem było odnajdywać *ratio legis* w służbie dobra wspólnego. Paweł ukazał zarówno cele państwa, jak i powołanie Kościoła. Nie kwestionując władzy świeckiej, miał zarazem Św. Paweł poczucie własnej władzy w dziedzinie duchowej. Dostrzegał różnicę między sferą ducha a sferą ciała, ukazywał niewidzialny jeszcze w tym czasie, problem prymatu władzy duchowej i władzy świeckiej na ziemi.

Na obszarze Cesarstwa Wschodnio — Rzymskiego kwestię pierwszeństwa władz wyjaśniła doktryna cesaropapizmu [23]. Najbliższym Bogu aponad wszystkimi ludźmi był *basileus*. Był on równy apostołom, biskupi byli tylko ich następcami. On to mianuje i odwołuje patriarchę Konstantynopola. Cesarz był *basileus soter* (zbawiciel) i *mimethes theou* (naśladowcą Boga i obrazem Boga). Symbolem cesarskim był orzeł, ptak Jowisza, bowiem cesarz był wcieleniem Boga.

W części zachodniej Cesarstwa problem władzy świeckiej i duchowej normował edykt mediolański (313 r. n.e.). Kładł kres poglądom o tylko świeckiej funkcji państwa, ograniczonej do zapewnienia porządku. Przyznawał Kościołowi miejsce w obrębie aparatu władzy a władcy prawo interwencji na prawach arbitra w spory dogmatyczne Kościoła. Doktrynę tę w pełni rozwinęła, reprezentował Euzebiusz z Cezarei [24].

Tymczasem Św. Paweł stworzywszy wizję końca doczesności, poprzedzoną momentem konfrontacji Chrystusa z Antychrystem, stwierdził, że ktoś wstrzymuje przyście Antychrysta. Bariery było Cesarstwo Rzymskie. Zatem, dopóki koniec świata nie nadejdzie, władza świecka była sługą bożym [pełnomocnictwo boże], bo *non est potestas nisi a Deo. Nie ma bowiem władzy, która by nie pochodziła od Boga, a te, które są, zostały ustanowione przez Boga* (Rz 13,1).

Rozwiązaniem kolizji władz u Pawła był postulat wyższości władzy duchowej nad świecką. W poglądach Świętego możemy dostrzec zatem konstrukcję papocezaryzmu, podporządkowania państwa Kościołowi.

W Pierwszym Liście do Koryntian ujawniła się pawłowa koncepcja społeczeństwa: *Wszyscyśmy, bowiem w jednym Duchu zostali ochrzczeni, [aby stanowić] jedno Ciało* (1 Kor 12, 13). Była to koncepcja organiczna, opierająca się na następujących tezach:

1. *Corpus unitas* — społeczność jest zorganizowaną jednością podobną do jedności żywego organizmu ludzkiego. Organizm jako całość jest nierozdzielnie związany z głową, przez nią kierowany, od niej zależny. W społecznościach czynnikiem tej jedności jest władza.

2. *Membrorum pluralitas* — wielość członków oznacza w organizmie ich różnorodność. Dzięki swej różnej budowie i różnym funkcjom składają się one na jedną funkcjonalną całość. Każdy z członków jest niezbędny dla istnienia i funkcjonowania całości.

3. *Officiorum diversitas* — tak jak w organizmie żywym istnieje podział funkcji, tak organizm społeczny może istnieć i rozwijać się jedynie dzięki temu, że każdy z jego organów spełnia swoje zadanie. Poszczególne jednostki i grupy w ramach społeczności powołane są do wypełniania takich zadań, których wykonywanie zmierza do realizacji dobra wspólnego całej społeczności.

4. *Mutua sollicitudo* — *Tak, więc, gdy cierpi jeden członek, współcierpią inne członki* (1 Kor 12, 26).

Organiczna jedność znajduje swój wyraz także w rozdziale darów i charyzmatów, oraz we

wzajemnym dopełnianiu się porządku hierarchicznego i charyzmatycznego (1 Kor 12, 27).

Czynnikiem jedności w tej społeczności i źródłem jej dynamiki, siłą napędową, która zespala poszczególne członki i sprawia, że są one zjednoczone między sobą i realizują zadania całości, była miłość. Miłość była według Św. Pawła jedynym darem i jedyną wartością, która miała nieprzemijający charakter (1 Kor. 13,1). Wszystkie inne wartości społeczne wraz z samą sprawiedliwością były przemijające, ale miłość nigdy nie ustawała (1 Kor. 13,8). Św. Paweł miał tu na myśli miłość, która łączy nas z Bogiem, od której nie da się rozłączyć żadna inna miłość. Żadna inna bez związku z tą, nie jest prawdziwa: *Jeśliby ktoś mówił: Miłuję Boga, a brata swego nienawidził, jest kłamcą, albowiem kto nie miłuje brata swego, którego widzi, nie może miłować Boga, którego nie widzi* (1 J 4,20).

Miłość była warunkiem życia społecznego, warunkiem wszelkiego życia, była gwarantem życia wiecznego: *My wiemy, że przeszliśmy ze śmierci do życia, bo miłujemy braci, kto zaś nie miłuje, trwa w śmierci* (1 J 3,14).

Rodzinę Paweł z Tarsu pojmował jako mały kościół, oparty na wzajemnej miłości, szacunku i posłuszeństwie: *Żony, bądźcie poddane mężom jak przystało w Panu. Mężowie, miłujcie żony i nie bądźcie dla nich przykrymi. Dzieci, bądźcie posłuszne rodzicom we wszystkim, bo to jest miłe w Panu. Ojcowie, nie rozdrażniajcie waszych dzieci, aby nie traciły ducha* (Kol. 3,18). Paweł podkreślał świętość węzła małżeńskiego i kładł nacisk na obowiązek wierności małżeńskiej. Małżeństwo nie było - jak u Żydów - obowiązkiem, lecz dobrowolnym wyborem. A więc Paweł przyjmował równorzędne stanowisko mężczyzny i kobiety w zakresie prawa prywatnego. Związek małżeński według Świętego był to trwały, oparty na zasadzie autonomiczności podmiotów, stosunek prawny między nupturientami, którzy dokonali czynności prawnej zawarcia małżeństwa i w następstwie jej dokonania stali się równoprawnionymi podmiotami kompleksu praw i obowiązków małżeńskich. Małżeństwo powstawało z woli równoprawnych stron. [Zob. jednak: str. 1047] Należy podkreślić, że zasada monogamii małżeństwa nie została stworzona przez szeroko pojęto doktrynę chrystianizmu, ale jedynie ugruntowana w świadomości społecznej. Małżeństwo monogamiczne znane było m.in. w Babilonii, w starożytnej Grecji i Rzymie. [Zob. jednak: str. 2326]

W zakresie prawa rodzinnego, Paweł był twórcą przesłanki rozwodowej zwanej *privilegium Paulinum*. Podstawą rozwiązania małżeństwa była zasadnicza i aktywna odmiennosc wyznaniowa lub światopoglądowa, zwłaszcza jeśli zagrażała zbawieniu duszy współmałżonka i dzieci. *In extenso (...) jeśliby strona niewierząca chciała odejść, niech odejdzie!; Nie jest skrupowany ani brat ani siostra w tym wypadku. Albowiem do życia w pokoju powołał nas Bóg* (1 Kor 7, 15). Powszechnie w nauce termin niewierzący [poganin] rozumie się nie tylko jako odmiennosc wyznaniową, wskutek utraty wiary albo jej nabycia, ale jako także odmiennosc światopoglądu, według którego człowiek kształtuje swoje życie. [Zob. więcej: str. 407]

Paweł przyjmował antyindywidualistyczne rozumienie prawa własności. Własność nie była prawem osobistym. Właścicielem jedynym, absolutnym był Bóg. Tytuł własności wszechrzeczy przysługiwał Bogu jako stwórcy, zachowawcy, rządcy i jako opiekunowi. Ludzie byli co najwyżej li tylko posiadaczami samoistnymi. Rzeczami władali na mocy decyzji dyskrecyjnej Boga, chwilowo, w konkretnym celu. Dobra materialne miały bowiem służyć usuwaniu niedostatku materialnego na ziemi i cierpień wszystkich współwyznawców. Ze względu na przyjęcie przez Pawła zasady wspólnoty dóbr, możemy zaliczyć Go w poczet poprzedników twórców doktryny socjalistycznej. [Zob. więcej: str. 351]

Postulował obowiązek śpieszenia innym z pomocą, poprzez rezygnację z nadmiaru posiadanych dóbr materialnych, ażeby w ten sposób przyczynić się do wyrównania nierówności społecznych. *Nie o to bowiem idzie żeby innym sprawić ulgę a sobie utrapienie, lecz żeby była równość* (2 Kor 8,13).

Święty Paweł *essentialia negotii* umowy darowizny określał następująco: *Każdy niech przeto postąpi tak jak mu nakazuje jego własne serce, nie żalując i nie czując się przymuszonym albowiem radosnego dawcę miłuje Bóg* (2 Kor 9,7). Umowę bezpłatnego przysporzenia majątkowego Paweł opierał na idei tzw. *radosnego dawcy*. Jedynym systemem prawnym, który kreuje darowiznę było według Pawła prawo naturalne, prawo zapisane w sercu człowieka.

Każdy powinien był pracować uczciwie własnymi rękami *by miał, z czego udzielać potrzebującym* (Ef 4,28). Można powiedzieć, że ten wymóg filantropii u Pawła, powstawał wraz z zaistnieniem człowieka na świecie. Był to obowiązek przyrodzony jednostki.

Według Pawła prawo było kluczem do należytego życia wspólnoty i wzorem dla jej postępowania. Treść praw sprowadzała się do wypełniania poleceń prawa powszechnej miłości: *Przykazania bowiem: nie cudzołóż, nie zabijaj, nie kradnij, nie pożądaj i wszelkie inne, w tym słowie się streszczają: Miłuj bliźniego jak siebie samego* (Rz 13,9). Wiara w Chrystusa pozwalała interpretować prawo we właściwym świetle. Z drugiej strony, Paweł widział związek między prawem a grzechem (Rz. 6,14; 7,5-6). Bóg dał prawo z powodu wykroczeń i aby je potępić. Prawo w ujęciu Pawła było to „stare usprawiedliwienie” haniebne i niepełne, w porównaniu z Ewangelią Chrystusa. Przez pojęcie prawa, rozumiał wolę bożą, tak jak była ona określona w Biblii. A skoro prawo było wolą bożą, to prawo było dobre, jeśli je ktoś prawnie stosował. Rozważania te dotyczyły bezpośrednio religijnego Prawa Judejskiego, ale należy rozszerzyć pawłowe refleksje i na każdy inny system norm skierowanych do człowieka. Apostoł Narodów wiązał normy prawne z nakazami religii. Wywodził prawo bezpośrednio z nakazu boskiego. Była to zresztą cecha charakterystyczna archaicznych systemów prawnych.

Paweł rozpoczął drogę rozwoju katolickiej teorii prawa naturalnego: (...) *gdy poganie, którzy prawa nie mają idąc za naturą czynią to, co prawo nakazuje, chociaż prawa nie mają, sami dla siebie są prawem. Wykazują oni, że treść prawa wypisana jest w ich sercach, gdy jednocześnie ich sumienie staje jako świadek, a mianowicie ich myśli na przemian ich oskarżające lub uniewinniające* (Rz 2,15). Prawo natury zostało spisane w „ustawie” — zakonie dla Żydów. Jego źródłem było objawienie. Można je było także zdaniem Pawła poznać „z natury” i wtedy źródłem prawa natury był sam człowiek. Zatem mamy w myśli pawłowej dualizm źródła prawa natury. Prawo natury zapisane było albo w sercu człowieka za przyczyną Boga i wtedy było ono pochodną *lex aeterna*, albo prawo natury była to norma dana przez Boga w chwili objawienia i wówczas istniała synonimiczność *lex aeterna* i *lex naturalis*. [Zob. więcej: str. 2715]

Dwoistość źródła prawa natury skutkowałą z jednej strony dualizmem zadań *lex naturalis*. Prawo natury jeśli było zakonem, służyło celom religii i pełniło funkcję religijną. Z drugiej strony, niejednorodność źródła pociągała za sobą problem kwalifikacji miejsca prawa natury wśród norm postępowania. Jeśli źródłem była ustawa — zakon, to prawo natury było jakimś szczególnym rodzajem normy prawnej. Jeżeli źródłem prawa natury była jednostka działająca wedle prawa które sama poznała w sobie, to prawo natury było jakimś szczególnym rodzajem normy moralnej. Jeśli jednostka poznała prawo natury niejako „z natury” to jest ono jakimś rodzajem konieczności naturalnej, a gdy źródłem było sumienie to prawo natury było koniecznością psychologiczną człowieka.

IV. ETYKA SPOŁECZNA

W rozdziale trzynastym Listu do Rzymian, Paweł z Tarsu przekazał szczegółową instrukcję, jak powinien wyglądać stosunek chrześcijanina do władzy. *Bóg dał ziemskie królestwa, a nie diabeł; dał je dla pożytku pogan, by w obawie przed ludzką władzą ludzie nie zjadali się nawzajem, tak jak ryby.* Państwo było dla pogan. Chrześcijanie, *ex definitione* cnotliwi, nie potrzebowali go. Chrześcijanin wykorzystywał ład i pokój panujący w państwie dla głoszenia Ewangelii. Nie zajmował się polityką. Władza pochodziła od Boga, a więc należy jej słuchać, tak jak winniśmy posłuszeństwo samemu Bogu. Obowiązek posłuszeństwa państwu wynikał z woli Bożej [myśl tą później rozbuduje św. Augustyn, określając państwo biczem Boga dla ludzi]. Władza była narzędziem, które miało ułatwić czynienie dobra a chronić przed złem. Kto więc czynił dobro, nie ma powodu lękać się władzy. Jeśli zaś czynił źle, słusznie był karany, gdyż władza karząca była również narzędziem Boga. Należało słuchać władzy nie w nadziei nagrody, ani też z lęku przed karą, ale ze względu na sumienie. Zdaniem Pawła wszystkie więc świadczenia na rzecz społeczeństwa, nakazane przez władzę były obowiązkiem sumienia: *Oddajcie każdemu to, co się mu należy: komu podatek — podatek, komu cło — cło, komu uległość - uległość, komu cześć — cześć* (Rz. 13, 7). Oczywiście jest, że Paweł miał tu na myśli — formułując te nakazy — stosunek do władzy, która we właściwy sposób spełnia swoje zadania. Moim zdaniem, Paweł mówiąc o władzy, która we właściwy sposób spełnia swoje zadania miał na myśli władzę, która nie sprzeciwia się woli Bożej i troszczy się o dobro wspólne. *Ratio* posłuszeństwa jednostki wobec władzy nie była osoba władcy, lecz troska o dobro wspólne przez władcę oraz posłuszeństwo władcy wobec woli Bożej. Paweł uznawał władzę rzymską, choć była wroga, zalecał wypełnianie jej nakazów, odnoszących się do dobra wspólnego oraz nakazów porządkowych.

Paweł wysoko cenił pracę i przestrzega przed lenistwem i marnotrawstwem czasu.

Pracować należało nie tylko ze względu na potrzeby materialne, lecz także ze względu na to, że praca była źródłem profitów pozaziemskich. Była także obowiązkiem człowieka. Św. Paweł posiłek uzależniał od pracy: chcesz żyć, musisz pracować; nie chcesz pracować, nie możesz jeść, nie jedząc zaś nie możesz w konsekwencji żyć. Za pracę należała się pracownikowi zapłata, był to wymóg sprawiedliwości *in extenso*: *Otóż temu, który pracuje poczytuje się zapłatę nie tytułem łaski, lecz należności* (Rz 4,4) — przypominał Paweł. Rozpatrywał problem płacy na płaszczyźnie sprawiedliwości a nie miłosierdzia. Podniósł tym sposobem godność stosunku prawnego pracodawca — pracownik. Pracownik przestał być sługą, który z litości pana otrzymywał środki do życia. Był równouprawnioną stroną w umowie o pracę, na podstawie której może wymagać zapłaty. Płaca było to uprawnienie wynikłe z pracy, wprost proporcjonalny ekwiwalent pracy: *Każdy według swego trudu otrzyma należną mu zapłatę* (1 Kor 3,8). Paweł sformułował w swojej doktrynie pojęcie tzw. słusznej płacy. Świadczenie to wyróżniały następujące cechy:

1. proporcjonalność zapłaty do dokonanego wysiłku pracy: *każdy według własnego trudu otrzyma należną mu zapłatę* (1 Kor 3,8).
2. źródłem płacy jest wartość jej produktu: *Ten, którego dzieło wzniesione na fundamencie przetrwa, otrzyma zapłatę* (1 Kor 3,14).
3. pierwszeństwo prawa pracownika do udziału w produkcie pracy: *Rolnik pracujący w znoju pierwszy powinien korzystać z plonów* (2 Tm 2,6).

- Św. Paweł dostrzegał trzy cele świadczenia pracy:
- a. zaspokojenie potrzeb, których brak może skłaniać do kradzieży;
 - b. unikanie pokus do grzechu;
 - c. zdobycie środków dla udzielania jałmużny.

Praca w nauce Pawła została ujęta jako bezpośredni środek zdobywania cnoty i unikania grzechu a tylko pośrednio i wtórnie jako środek zaspokajania potrzeb gospodarczych.

Paweł występował przeciw kultowi pieniądza: (...) *korzeniem wszelkiego zła jest chciwość pieniędzy* (1 Tm 6,10) oraz gromadzeniu bogactw dla samego ich posiadania. Chciwość określał jako bałwochwalstwo, bo chciwiec ma pieniądz za bożka, któremu służy. To bogactwa powinny być służyć człowiekowi a nie odwrotnie. Chrześcijanin powinien być wolnym od niewoli złota. Nie przynieśliśmy bowiem bogactw ze sobą na świat, ani też nie będziemy w stanie ich ze sobą zabrać - argumentował Paweł.

W Liście do Galatów zawarte jest pawłowe przesłanie o równości w wierze: (...) *wy wszyscy, którzy zostaliście ochrzczeni w Chrystusie, przeoblekliście się w Chrystusie. Nie ma już Żyda ani poganina, nie ma już niewolnika ani człowieka wolnego, nie ma już mężczyzny ani kobiety, wszyscy bowiem jesteście kimś jednym w Chrystusie Jezusie* (Ga 3, 27). Można uznać, że na tle żydowskich obyczajów i żydowskiej mentalności, pawłowe wołanie o równość wszystkich ludzi w tamtych czasach to radykalna zmiana struktury społecznej. Żydowskie społeczności w których rodziło się chrześcijaństwo były społecznościami o patriarchalnym modelu rodziny. Kobieta miała niewiele do powiedzenia. Ściany domostwa stanowiły granicę jej możliwego działania. [Zob. jednak: str. 244]

Paweł w Pierwszym Liście do Koryntian, zalecał bezżenność: *Pragnąłbym, aby wszyscy byli, jak i ja sam* (1 Kor 7,7). Paweł cenił wyżej dziewictwo niż małżeństwo, ale jeśli ktoś nie może zachować dziewictwa, lepiej żeby wstąpił w legalny związek małżeński: *Lepiej jest bowiem żyć w małżeństwie, niż płonąć* (1 Kor 7, 9).

W formie dialogu, Paweł z Tarsu podjął temat granic wolności ludzkiej. Zasadą było całkowite oddanie się Chrystusowi. Człowiek powinien być skupić się na życiu duchowym. Tu śmiertelnik nie miał wyboru, nie miał żadnej wolności. Z drugiej strony Paweł przestrzegał przed zgubnym wpływem doczesności na wolę człowieka. Jeśli wolności nie postawi się rozsądnych granic, rzecz zdominuje człowieka i uczyni z niego niewolnika. *Wszystko mi wolno, ale nie wszystko przynosi korzyść. Wszystko mi wolno, ale ja niczemu nie oddam się w niewolę* (1 Kor, 6, 12- 14).

Apostoł Narodów wyznawał zasadę absolutnej przemijalności rzeczy doczesnych: *Mówię, bracia, czas jest krótki. Trzeba więc aby ci, którzy mają żony tak żyli jakby byli nieżonaci, a ci, którzy płaczą, tak jakby nie płakali, ci zaś, co się radują, tak jakby się nie radowali, ci którzy nabywają, tak jakby nie posiadali, ci którzy używają tego świata, tak jakby z niego nie korzystali. Przemija bowiem postać tego świata* (1 Kor, 7, 29 — 31). [Zob. więcej: str. 1036]

V. ZAKOŃCZENIE

Św. Paweł był pierwszą i największą osobowością chrześcijańską, postacią najbardziej kontrowersyjną i najczęściej nie rozumianą. Niekiedy oskarżano go o wymyślenie chrześcijaństwa, a nadto o wypaczenie nauki Chrystusa i wtłoczenie jej z powrotem w nurt żydowski. [Zob. więcej: str. 1035]

Jako jeden z pierwszych myślicieli chrześcijańskich podjął próbę wyjaśnienia genezy władzy państwowej i zasad jej funkcjonowania. Sformułował ideał doskonałego obywatela. Instytucję małżeństwa oparł na zasadzie autonomiczności podmiotów. Głosił zasadę równości i podejmował problem granic wolności człowieka. Przedstawił nową doktrynę — chrystianizm, a zarazem pierwszą chrześcijańską myśl polityczno — prawną [pierwszą myśl polityczną naszej cywilizacji].

*

Bibliografia:

Cytaty biblijne wykorzystane w pracy pochodzą: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych* — tzw. Biblia Tysiąclecia, wyd. 3, red. naukowa ks. Lech Stachowiak i ks. K. Romaniuk, Poznań — Warszawa 1980.

- 1) Achtemeier J. Paul, *Encyklopedia biblijna*, Warszawa 1999
- 2) Armstrong A.H., *Wiara chrześcijańska a filozofia grecka*, Warszawa 1964
- 3) Bernacki W., Chojnicka K., Jaskólski M., Rzegocki A., Szlachta B., *Historia myśli politycznej - antologia tekstów*, Kraków 2000
- 4) Boorstin D.J., *Poszukiwacze - dzieje ludzkich poszukiwań sensu świata*, Warszawa 2001
- 5) Bosowski A., *Nieznanemu Bogu: opowieść o Szawle z Tarsu*, Warszawa 1998
- 6) Brownrigg R., *Wszystkie postacie Nowego Testamentu*, Warszawa 2003
- 7) Bruce M. Metzger, Michael D. Coogan, *Słownik Wiedzy Biblijnej*, Warszawa 1999
- 8) Dąbrowska E., *Święty Paweł. Życie i pisma*, Poznań 1952
- 9) Dąbrowski E., *Dzieje Pawła z Tarsu*, Warszawa 1953
- 10) Ehrlich E., *Portret Jezusa i Jego Apostoła*, Poznań 1988
- 11) Fouard C., *Św. Paweł*, Warszawa 1911-1912
- 12) Fouard G., *Św. Paweł i jego prace misyjne*, Warszawa 1911
- 13) Gnilka J., *Paweł z Tarsu: Apostoł i Świadek*, Kraków 2001
- 14) Grzybowski Konstanty, *Historia doktryn politycznych i prawnych*, Warszawa 1968
- 15) Grzybowski Konstanty, *Katolicka doktryna prawa natury*, Warszawa 1970
- 16) Grzybowski Konstanty, *Państwo i prawo w Nowym Testamencie*, Kraków 1964
- 17) Haider Grobner Anton, *Praktyczny Słownik Biblijny*, Warszawa 1994
- 18) Hamman A., *Portrety Ojców Kościoła: praktyczny przewodnik po patrologii*, Warszawa 1978
- 19) Jelonek T., *Św. Paweł i jego listy*, Kraków 1992
- 20) Jelonek T., *Wprowadzenie do listów świętego Pawła*, Kraków 1998
- 21) Johnson P., *Historia chrześcijaństwa*, Gdańsk 1995
- 22) Kelly J.N.D., *Początki doktryny chrześcijańskiej*, Warszawa 1988
- 23) Kędziński J., *Wiara i świadectwo apostołów Piotra i Pawła*, Ciechocinek 2000
- 24) Klauck H.J., *Wczesnochrześcijańska wspólnota kościelna*, Kraków 1995
- 25) Krakowski R., *Św. Paweł Apostoł*, Kraków 1988
- 26) Kuczyński M., *Legends o świętych*, Warszawa 1999
- 27) Kunderewicz T., *Nauka Ojców Kościoła w przedmiocie rozporządzeń testamentowych i darowizn na cele dobroczynne*. W: *Prawo Kanoniczne z. 1-2*, Warszawa 1982
- 28) L. Dubel, *Historia doktryn politycznych i prawnych do końca XIX w.* Warszawa 2002
- 29) Langkammer Hugolin OFM, *Pierwszy i Drugi List do Koryntian*, Lublin 1998.
- 30) Łapicki B., *Etyczna kultura starożytnego Rzymu a wczesne chrześcijaństwo*, Łódź 1958
- 31) Majka J., *Katolicka Nauka Społeczna*, Warszawa 1988
- 32) Markus R.A., *Chrześcijaństwo w świecie rzymskim*, Warszawa 1978
- 33) Martini C.M., *Wyznanie Pawła. Medytacje*, Kraków 1987
- 34) Niewęglowski W., *Leksykon Świętych*, Warszawa 1998
- 35) Paciorek A., *Paweł Apostoł - Pisma*, cz. 1 Tarnów 2000, cz. 2 Tarnów 1997
- 36) Pieper K., *Św. Paweł. Misjonarska indywidualność i działalność apostoła narodów*, Kraków 1929
- 37) Pieszcachowicz J., *Popularna encyklopedia powszechna*, Warszawa 2001

- 38) Prat F., *Św. Paweł*, Kraków 1924
- 39) Renzo Agasso, *Święty Paweł*, Częstochowa 1994
- 40) Rode Maksymilian, *Ideologia społeczna Nowego Testamentu*, Warszawa 1986
- 41) Romaniuk K., *Soteriologia św. Pawła*, Warszawa 1983
- 42) Romaniuk K., *Studia nie tylko nad św. Pawłem*, Poznań 1999
- 43) Romaniuk K., *Św. Paweł - życie i dzieło*, Katowice 1988
- 44) Romaniuk K., *Uczniowie i współpracownicy Pawła*, Warszawa 1993
- 45) Romaniuk K., *Zagadnienia wybrane z intronizacji szczegółowej do Listów Św. Pawła*, Poznań 1981
- 46) Simon M., *Cywilizacja wczesnego chrześcijaństwa I – IV w.* Warszawa 1979
- 47) Stachowiak L., Romaniuk K., *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych – tzw. Biblia Tysiąclecia*, wyd. 3, Poznań – Warszawa 1980
- 48) Steinmann J., *Paweł z Tarsu*, Kraków 1966
- 49) Stępień J., *Teologia świętego Pawła: człowiek i Kościół w zbawczym planie Boga*, Warszawa 1979
- 50) Szmał – Kamińska Irena, *Słownik wyrazów obcych*, Warszawa 2001
- 51) Świderkówna A., *Ojcowie Apostolscy*, Warszawa 1990
- 52) Trzebuchowski P., *Wiara i czyn w nauce Świętego Pawła*, Warszawa 1979
- 53) Wiper R.J., *Rzym i wczesne chrześcijaństwo*, Warszawa 1960.

Przypisy:

- [1]** *Biblia łacińsko - polska czyli Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*, t. IV, Wilno 1864, s. 491. Jest to wersja łacińska Rz 13, 1: "Każdy niech będzie poddany władzom, sprawującym rządy nad innymi. Nie ma bowiem władzy, która by nie pochodziła od Boga, a te, które są, zostały ustanowione przez Boga" (*Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych - tzw. Biblia Tysiąclecia*, wyd. 3, red. naukowa ks. Lech Stachowiak i ks. K. Romaniuk, Poznań - Warszawa 1980, s. 1287.)
- [2]** L. Dubel, *Historia doktryn politycznych i prawnych do końca XIX w.* Warszawa 2002, s. 87.
- [3]** Beniamin, najmłodszy syn Jakuba, praojciec pokolenia Beniamina, jednego z dwunastu pokoleń izraelskich. Beniaminici odgrywali znaczącą rolę w dziejach Izraela. Wojownicy tego pokolenia słynęli ze swej zajadłości w boju. Do wybitnych Beniaminitów zalicza się: sędziego Ehuda, Saula - pierwszego króla Izraela, proroka Jeremiasza i św. Pawła. (Bruce M. Metzger, Michael D. Coogan, *Słownik Wiedzy Biblijnej*, Warszawa 1999, s. 56).
- [4]** Rozproszenie jakiejś narodowości wśród innej. (*Słownik Wyrazów Obcych*, PWN, Warszawa, 2000, s.235).
- [5]** R. Brownrigg, *Wszystkie postacie Nowego Testamentu*, Warszawa 2003, s. 184.
- [6]** Prokonsul rzymski w czasach kiedy Paweł i Barnaba przybyli na Cypr. (*Encyklopedia biblijna*, red. Paul J. Achtemeier, Warszawa 1999, s. 906).
- [7]** P. Johnson, *Historia chrześcijaństwa*, Gdańsk 1995, s. 47.
- [8]** Zw. Gamalielem Starszym, żył w I w. n.e. Uczony faryzejski, przeprowadził wiele reform rel. - prawnych, znawca i komentator Tory, (*Wielka Encyklopedia PWN*, tom 9, Warszawa 2002, s. 510).
- [9]** Członek ortodoksyjnego stronnictwa religijno - politycznego w starożytnej Judei (II w. p.n.e. - I w. n.e.), opozycyjnego wobec saduceuszy. (*Słownik Wyrazów Obcych*, PWN, Warszawa 2000, s. 326).
- [10]** Najwyższa żydowska władza w czasach grecko - rzymskich, kompetentna w sprawach stosowania prawa religijnego, świeckiego, i religijnego sądownictwa. (*Praktyczny Słownik Biblijny*, red. Anton Grobner - Haider, Warszawa 1994, s. 1441 - 1442).
- [11]** Sobór Jerozolimski, nazwa nadawana opisanej w Dziejach Apostolskich naradzie apostołów i starszych Kościoła w Jerozolimie, na której zrezygnowano z wymogu

obrzezania i przestrzegania Tory przez pogan nawróconych na chrześcijaństwo. (*Nowa Encyklopedia Powszechna PWN*, Warszawa, 1996, s. 916.)

[12] Inne imię - Sylwan. Ogólnie przyjmuje się, że chodzi o dwa imiona tej samej osoby, przywódcy we wczesnym Kościele, a także towarzysza Pawła. (*Encyklopedia biblijna*, red. Paul J. Achtemeier, Warszawa 1999, s. 1156).

[13] Dowódca Ammonitów, który połączył swe siły z siłami syryjskimi przeciwko Judzie Machabeuszowi i wojownikom judzkim walczącym o wolność. (*Encyklopedia biblijna*, red. Paul J. Achtemeier, Warszawa 1999, s. 1293).

[14] Antoniusz Feliks, rzymski prokurator Judei ok. 52 - 59 r. po Chr. (*Encyklopedia biblijna*, red. Paul J. Achtemeier, Warszawa 1999, s.294).

[15] Porcjusz Festus, rzymski prokurator Judei, który zastąpił Antoniusza Feliksa ok. 59 r. po Chr. (*Encyklopedia biblijna*, red. Paul J. Achtemeier, Warszawa 1999, s.298).

[16] Należy jednak dodać, że wedle dzisiejszej krytycznej teologii listy te nie są autorstwa św. Pawła. Poza listami pastoralnymi (1 i 2. Tm, Tt), za nieautentyczne uznaje się także: List do Efezjan, List do Kolosan, Drugi List do Tesaloniczan. - przyp. M.A.

[17] Uczony z II w.n.e.

[18] R. Brownrigg, *Wszystkie postacie Nowego Testamentu*, Warszawa 2003, s.194.

[19] Urodził się w 1502 r. w Cremonie, został kapłanem świeckim choć początkowo zamierzał być lekarzem. W 1530 założył kongregację kleryków regularnych św. Pawła zatwierdzoną przez Klemensa VII. (*Święci i błogosławieni Kościoła Katolickiego*, Poznań 1947, s. 34).

[20] Ta myśl Pawła stała się przedmiotem późniejszych interpretacji. Wykładnia luterkańska utożsamia "dobro" z obowiązkiem posłuszeństwa. Każda władza, niezależnie od treści swego działania jest w skutkach dobra i istnieje obowiązek moralny posłuszeństwa wobec niej. Średniowieczna interpretacja katolickie pawłowe "ku dobru" rozumiała następująco: od Boga jest tylko władza, która w swym działaniu realizuje pewne naturalne zasady prawa, składające się na pojecie dobra. Jeśli ich nie realizuje, przestaje być legalną władzą, a staje się *tyrannus quoad exercitium*, którego usunięcie jest prawem a czasem nawet obowiązkiem poddanych jej.

Tymczasem słowa Pawła: [władza] "jest ona, bowiem narzędziem Boga, prowadzącym ku dobru", należy interpretować zgodnie z ówczesną myślą polityczną - filozofią stoicką. Nie mamy w niej idealizacji władzy jako takiej, bez względu na treść jej działania, a wizję władcy - realizatora dobra, tzw. *euergetes* lub *soter*. Pozostając więc w zgodności z ogólną, ówczesną myślą polityczną, pawłowe określenie władzy jako pomocnika Boga ku dobru [w czysto formalnym znaczeniu] nie należy traktować jako zasady. Błędny jest rozumienie tych słów jako odnoszących się do każdej władzy. Nie każda władza pochodzi od Boga. To szatan kusząc Chrystusa mówi, że władza od niego pochodzi. W wypowiedzi "(władza) jest narzędziem Boga, prowadzącym ku dobru" Paweł łączy boskie pochodzenie władzy, całego aparatu państwa, całej jego działalności z postulatem by funkcjonowanie państwa odpowiadało treści pewnych reguł społecznych, w szczególności prawno - naturalnych.

[21] J. Baszkiewicz, F. Ryszka, *Historia doktryn politycznych i prawnych*, Warszawa 1979, s. 90.

[22] K. Grzybowski, *Historia doktryn politycznych i prawnych*, Warszawa 1968, s. 95.

[23] Doktryna polityczna głosząca podporządkowanie Kościoła państwu. (*Słownik Wyrazów Obcych*, PWN, Warszawa 2000, s. 166).

[24] (? - 388), biskup Cezarei, doradca i historiograf Konstantyna I (Wielkiego), ugodowy wobec arianizmu. (K. Grzybowski, *Historia doktryn politycznych i prawnych*, Warszawa 1968, s.452).

Jarosław Norbert Ziętara

Ur. 1979. prawnik, filozof, właściciel prywatnej firmy. Mieszka w Krakowie, związany z Racionalistą od 2004r.

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 01-07-2004)

[Oryginał.](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,3487) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,3487>)

Contents Copyright © 2000-2008 by Mariusz Agnosiewicz
Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.
Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę podkatalogów, skrypty JavaScript oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl